

AVRUPA BİRLİĞİ (AB) ÜYELİK SÜRECİNDE TÜRKİYE'DE GİRİŞİMCİLİK EKOSİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: KÜRESEL GİRİŞİMCİLİK VE KALKINMA ENDEKSİ (GEDİ) YÖNTEMİ İLE KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ

Yazar/Author: Hande Karadağ¹

Özet

Girişimcilik ve ekonomik gelişmişlik arasındaki yakın ilişki nedeniyle girişimsel faaliyetler ve kamu politikalarının bu faaliyetleri teşvik derece ve yöntemleri son dönemlerde araştırmacılar tarafından yoğunlaşan konular arasında yer almaktadır. Konu çalışma Avrupa Birliği üyelik sürecinde olan Türkiye'nin girişimci firmalar üretme konusundaki mevcut performansını ekonomik büyüme, girişimcilik politikaları ve girişimcilik faktörlerinin ilişkileri açısından ele almaktadır. Çalışma içeriğinde birliğe üye ülkeler ve Türkiye'nin girişimsel faaliyetleri Küresel Girişimcilik ve Kalkınma Endeksi (GEDİ) yöntemindeki üç ana başlık, ondört sütun ve yirmisekiz bireysel ve kurumsal değişken üzerinden karşılaştırılmış ve ortaya çıkan sonuçlar değerlendirilmiştir. Çalışmada ortaya konan bulgular ışığında zayıf alanların geliştirilmesine yönelik öncelikli politikaların oluşturulması konusundaki önerilere çalışmanın son bölümünde yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, girişimcilik politikası, Türkiye, Avrupa Birliği, GEDİ.

Abstract

Due to the close relationship between entrepreneurship and economic development, entrepreneurial activities and the extent and methods of public policies in promoting entrepreneurship have been the primary focus of researchers particularly within the last decades. In this study, Turkey's performance on the way to becoming a member of European Union in producing entrepreneurial companies is discussed with respect to interrelationships between entrepreneurial factors, policies and economic growth. The comparative analysis of member states and Turkey is conducted through three sub-indices, fourteen pillars and twenty-eight individual and institutional variables of Global Entrepreneurship and Development Index (GEDİ) methodology. The findings of the study have important implications for policy makers as the weakest areas which are to be prioritized are highlighted.

Key words: Entrepreneurship, entrepreneurship policy, Turkey, European Union, GEDİ.

1.Giriş

Literatürde girişimcilik ve girişimci kavramları ile ilgili çok farklı tanımlar bulunmakla birlikte (Reynolds vd. 2005, Shane ve Ventakamaran 2000, Lumpkin ve Dess 1996) girişimciliğin büyüme, istihdam ve sosyal refah için vazgeçilmez bir öneme sahip olduğu genel olarak kabul görmektedir (Klapper ve Love 2010, Grilo ve Irogoyen

¹ MEF Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık MYO, hande.karadağ@mef.edu.tr

2006). Girişimciliğin yenilikçiliğin yayılması ve gelişmesi üzerindeki etkisi ilk olarak Schumpeter (1934) tarafından ortaya konmuş, sonraki dönemlerdeki çalışmalarda araştırmacılar girişimciliğin ekonomik büyümeye asıl katkısının icatları ticari ürünler ve süreçlere dönüştüren “bilgi filtresi” rolünü oynaması olduğuna dikkat çekmişlerdir (Minniti 2008, Acs vd. 2004). Yeni firmaların ekonomik büyüme, yeni iş yaratma, yenilikçilik ve üretkenliğe yaptığı katkılar ampirik araştırmalar tarafından da desteklenmiştir (Klapper vd. 2014, Audretsch vd. 2006, Lingelbach vd. 2005, McMillan ve Woodruff 2002, Johnson vd. 2000). Ekonomik büyüme ve girişimciliğin yakın ilişkisinden dolayı, girişimcilik politikalarına verilen önem de son dönemlerde ivme kazanmıştır.

Gelişmekte olan ülkelerde özel sektördeki gelişmelerin hızlanmasına paralel olarak, yeni girişimler ekonomik koşulların iyileşmesine ve reformların güçlü bir şekilde uygulanmasına önyak olmuşlardır (McMillan ve Woodruff 2002). Buna karşın Türkiye'nin de aralarında bulunduğu bu ülkelerde girişimcilik ekosisteminin gelişmesine yönelik olarak çeşitli teşvik sistemleri geliştirilmekle birlikte bu ekonomiler yönetim ekonomisinden girişim ekonomisine geçiş sürecinde birçok problem karşı karşıya kalmışlardır. Bu değişimde öne çıkan ve gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkelere kıyasla daha fazla zorluk yaşadığı başlıca alanlar olarak “(1) ekonomide büyümeyi sağlayan itici güçte fiziki işgücü ve sermayenin yerini nitelikli bilginin alması (2) nitelikli bilginin yaratılmasında firmaların yerine bireylerin ön plana çıkması (3) yeni yaratılan nitelikli bilginin piyasaya sürülebilir ürünlere dönüşmesinde yeni ve küçük ölçekli işletmelerin, büyük boyutlu firmalara kıyasla baskın güç haline gelmesi, (4) geleneksel tekel önleyici ve küçük işletme koruyucu yasaların yerini bireylerin ve hızlı büyüyen potansiyel girişimlerin teşvik edilmesine yönelik geniş kapsamlı girişimcilik politikalarının alması” gösterilmektedir (Szerb vd. 2013).

Girişimcilik olgusu, bireysel olduğu kadar kurumsal ve toplumsal boyutları da olan çok yönlü bir kavramdır. Bu nedenle bireysel ve kurumsal girişimciliğin gelişmesinde kişisel özelliklerin yanısıra aile, eğitim düzeyi, sosyo-kültürel ortam ve sosyal sermaye büyük önem taşımaktadır. Girişimciliğin kalkınma ve sosyal refah etkisi tüm ekonomiler için hayati düzeyde olmakla birlikte, bu alandaki akademik çalışmalar incelendiğinde literatürün ağırlıklı gelişmiş ekonomiler kaynaklı oluşup geliştiği, buna paralel olarak kavramsal gelişmelerde de bağlam olarak ağırlıklı gelişmiş ekonomilerin dikkate alındığı, bunun da ana akım girişimcilik teorilerinin katkı düzeylerini sınırladığı göze çarpmaktadır (Smallbone vd. 2014). Girişimcilik üzerine gelişmekte olan ekonomilerde yapılacak olan araştırmaların artması, gerek bu ülkelerde girişimcilik kavramının anlaşılması ve geliştirilmesi, gerekse girişimciliğin farklı politik, ekonomik ve sosyal koşullarda ele alınmasının literature yapacağı katkı açısından önem taşımaktadır.

Diğer gelişmekte olan ülkelere benzer şekilde Türkiye’de de genel olarak kamu, STK ve iş dünyası etkinliğinin yüksek olduğu girişimcilik olgusu ile ilgili akademik çalışmaların sayısı henüz istenen seviyede değildir. Halbuki 3.500.000 dolayında toplam işletmeye sahip olan ve her yıl 100.00 dolayında yeni işletme kuruluşu yapılan Türkiye’de geleneksel firmaların yerini teknoloji tabanlı yenilikçi girişimlere bırakma hızı istenen seviyenin çok altındadır (GİSEP 2015, Cansız 2013). Konu çalışma, bu eksikliği gidermeye yönelik olarak Türkiye’deki girişimcilik ekosistemi bileşenlerinin bireysel ve kurumsal göstergeler üzerinden AB ülkeleri ile kıyaslamalı olarak analiz edilmesini ve bu alanlardaki güçlü ve zayıf noktaları belirleyerek bunları mevcut ve hedef politikalar üzerinden tartışmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın başlangıcında

özellikle gelişmekte olan ülkeler bağlamında girişimcilik kavramı, girişimcilik politikalarının etkisi üzerine yapılan kavramsal çalışmalar ve AB ve Türkiye'nin girişimcilik politikaları ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde Avrupa Birliği'ne üye ülkeler ve aday ülke Türkiye'nin Küresel Girişimcilik ve Kalkınma Endeksi (GEDI) göstergeleri kullanılarak karşılaştırılması sonuçları ortaya konmuştur. Son bölümde ise analiz sonuçlarının AB üyeliği yolunda olan Türkiye'de girişimcilik ekosisteminin mevcut durumu ve geliştirilmesi gereken yönleri tartışılmıştır. Diğer ölçüm araçlarına göre çok yönlü ve bütünsel bakış açısı ile girişimcilik politikalarındaki güncel evrilmeyi temsil etme kapasitesinden dolayı (Acs vd. 2014) konu çalışma için seçilen GEDI endeksinin Türkçeleştirilerek literatüre kazandırılması da çalışmanın ikincil amacını temsil etmektedir.

2. Girişimcilik Kavramı

Çok yönlü bir kavram olan girişimcilik ile ilgili literatürde farklı tanımlar bulunmakla birlikte (Naktiyok 2004) girişimcilerin fırsatları algılama ve değerlendirme özellikleri hemen her tanımda vurgulanmaktadır. Literatürdeki en yaygın kullanılan girişimcilik tanımlarından birisi Shane ve Ventakamaran (2000) tarafından yapılmış olup, bu tanıma göre girişimcilik “Piyasada daha önce varolmayan ürünler, pazarlar, süreçler ve organizasyon yöntemlerinin sunulmasına yönelik fırsatların keşfedilmesi, değerlendirmesi ve bunlardan yararlanılması aktivitelerin bütünü”dür (Shane ve Ventakamaran 2000). OECD'nin girişimci tanımı da benzer şekilde girişimciyi “yeni ürün, süreç veya pazarları tespit edip bunları kullanmak vasıtasıyla yeni bir ekonomik faaliyet başlatarak veya var olan bir ekonomik faaliyeti büyütürken değer yaratan kişi” (OECD 2012) olarak tanımlamaktadır. Ekonomistler ise, girişimci bireylerin yaratıcılıkları, yenilikleri ve cesur aksiyonlarının alışılmış kaynak dağıtım şemalarını bozduğunu, bu şekilde ortaya çıkarılan yeni ürün ve süreç inovasyonlarının toplumların refah seviyelerini yükselten ana faktörler olduğunu ifade etmektedir (Baumol 2007, Schumpeter 1934).

Araştırmalarda girişimcilik kavramı değişik seviyelerde ele alınmaktadır (Smallbone ve Welter 2006). Birey düzeyindeki çalışmalar temel olarak girişimci bireylerin kişilik ve demografik özellikleri ile girişimsel biliş ve davranışlara odaklanırken, girişimci şahısların kendi başlarına veya takımlar halinde ortaya çıkardıkları *yeni girişimler* ile kurumsal yapıların içlerindeki girişimciliği ve girişimci profillerini esas alan *kurum içi girişimcilik*, kurumsal seviyedeki araştırmaların ana alanlarını oluşturmaktadır. Üçüncü seviyede ise girişimciliği endüstriler, bölgeler ve ülkeler seviyesinde ele alan makro çalışmalar bulunmaktadır. Birey, kurum ve bölge/ülke bazlı araştırmaların yanı sıra girişimcilik alanında son yıllarda ortaya çıkan ve “kar amacı gütmeyen kuruluşların gelir elde etme amacıyla yenilikçilik üretmeleri” (Özdevecioğlu ve Cingöz 2009) şeklinde tanımlanan sosyal girişimcilik ile ilgili yapılan çalışmalar da hız kazanmıştır.

Akademik çalışmalarda girişimci ve girişimcilik kavramlarının farklı boyut ve düzeylerde ele alınmasının yanısıra, son dönemde bu kavramlarla ilgili kavramsal ve ampirik araştırmalarda ortaya konulan tanım ve teorilerin tüm bağlamları kapsam içine alamadığı yönünde tartışmalar ortaya çıkmış, bu çalışmalarda temel dayanak olarak gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ve geçiş ekonomisi ülkeleri arasında girişimcilik teorileri ve uygulamaları açısından bağlam anlamında önemli farklar bulunması alınmıştır. Bu paralelde son zamanlarda literatüre spesifik olarak gelişmekte olan ve geçiş dönemi ekonomilerinde girişimcilik ve girişimci kavramlarına odaklanan bilimsel çalışmalar girmeye başlamıştır. Bu araştırmacıların önde gelenlerinden Smallbone ve

Welter (2006) eski SSCB ülkelerinin liberal ekonomiye geçişleri aşamasında girişimcilik olgusunun gelişimi üzerine yaptıkları çalışmada, bu ülkelerde girişimcilik kavramları ve teorilerinin 1) yüksek belirsizlik, hızlı değişen çevresel koşullar ve kurumsal yapıdaki yetersizlik ve yanlışlıklardan dolayı gelişmiş pazar ekonomisine sahip olan ülkelere farklı ele alınması gerektiği 2) düzenleyici çerçeve olarak da nitelendirilen kurumsal faktörlerin girişimciliğin gelişmesi üzerinde çok önemli bir etken olmakla sınırlı olmayıp, ne şekilde ve yönde gelişeceğini de şekillendirdiğini 3) özellikle olgunlaşmamış pazar ekonomisine sahip yeni geçiş ülkelerinde girişimcilerin karşı karşıya olduğu yüksek belirsizlikten dolayı kısa vadeli hayatta kalma ve büyüme stratejilerine yöneldikleri, bunun da uzun vadeli büyüme planları üzerinde olumsuz etkisi olduğunu 4) bu tür ortamlarda girişimcilerin öğrenme kapasitelerinin hızlı bir şekilde geliştiğini, bu nedenle de geçiş ülkelerindeki girişimcileri fırsat odaklıdan çok zorunlu girişimci veya girişimci yerine özel mülkiyet hakkı sahibi olarak kategorize eden yaklaşımların çok sağlıklı olmayacağını 5) özellikle yeni geçiş ekonomilerinde Schumpeterian yıkımcı yenilikçilik ön plana çıkarken, nispeten daha olgun geçiş ekonomilerinde yenilikçilik seviyesinin düştüğünü (Smallbone ve Welter 2006) ifade etmişlerdir. Geçiş ekonomilerinde girişimciliğin gelişimi ile ilgili yaşanan süreçlerin birçok açıdan gelişmekte olan ülkelere de yaşanmakta olduğu, bu süreçlerde en önemli rollerden birinin yasal düzenleyicilere düştüğü birçok çalışmada ifade edilmektedir (Cansız 2013).

2. Avrupa Birliği (AB) üyeliği yolunda Türkiye'deki bireysel ve kurumsal girişimcilik faktörlerinin değerlendirilmesi

Girişimcilikle ilgili gelişmiş ülkelerdeki kamu politikalarının tarihsel gelişimine bakıldığında, 1980'lere kadar ekonomilerde üretkenliği sağlayan büyük çaplı üretim endüstrilerinin desteklendiği ve bu üretkenliği olumsuz etkileme potansiyeli olan tekelleşme karşıtı olanlar başta sıkı yasal düzenlemelerin uygulandığı, bu tarihlerden itibaren ise sürdürülebilir rekabetçi üretimde sorunlar yaşayan ve hizmet sektörünün ağırlığının arttığı Batı ekonomilerinde özelleştirmelerin hız kazandığı ve sanayiler üzerindeki yasal düzenlemelerin görece hafifletildiği görülmektedir (Minniti 2008). Dolayısıyla bu ekonomilerde girişimcilikle ilgili asıl büyük değişimin nedeni olarak, sanayideki görece rekabet avantajının üretim ekonomisinden bilgi ekonomisi bazlı ekonomik faaliyetlere evrilmesi gösterilmekte, bu yeni dönemde geleneksel büyük üretim tesislerinin rekabet avantajlarını kaybettiği, küçük ve daha esnek üretim yapan firmaların bu bilgi bazlı ekonomide önem kazandığı ifade edilmektedir (Audretsch ve Thurik 2001). Araştırmacılar Gilbert, McDougall ve Audretsch (2006) bu büyük değişim ve dönüşüm sürecinde özellikle son 20 yıllık dönemde gelişmiş ülkelerin sanayi politikalarında da daha küçük ve dinamik işletmelerin yenilikçiliğin temel kaynakları olduğuna yönelik bir anlayış değişiminin gerçekleştiğini, bu paralelde konu işletmelerin sayılarının ve niteliklerinin artırılmasına yönelik yeni düzenleme ve müdahaleler tasarlanmaya ve uygulanmaya başlandığını savunmuşlardır (Gilbert, McDougall ve Audretsch 2006).

Son dönemde ise bazı ekonomistler, Schumpeterian ekolü tarafından savunulan girişimcilerin yenilikçiliğe olan hayati katkılarını sorgulayan yaklaşımlar ileri sürmüşlerdir. Bunların içinde en çarpıcı hipotezlerden birini ortaya koyan Baumol (1990), girişimci niteliğe sahip kişilerin her yer yerde ve dönemde var olduklarını, ancak girişimciler tarafından sağlanan ekonomik katkının girişimcilerin motivasyonlarına bağlı olarak üretken, üretken olmayan hatta yıkıcı olarak

farklılaştığını öne sürmüştür. Baumol'un görüşlerine paralel olarak sonraki araştırmacılar kamu kurumlarının girişimcilikle ilgili hayati rolünün girişimsel kaynakların dağıtımındaki oyunun kurallarını koymak olduğunu, dolayısıyla da hükümet politikalarının doğru ve sağlıklı bir şekilde ortaya konmasının istenen ve hedeflenen *üretken girişimciliğin*, tersi yönde uygulamaların ise *üretken-olmayan* veya *yıkıcı girişimciliğin* dağılımına etki edeceği görüşünü savunmuşlardır (Boettke ve Coyne, 2007, Bowen ve De Clercq 2008, Baumol 1990). Bu araştırmacılar North (1990), kurumsal çevrenin oyunun resmi ve gayrresmi kurallarını belirlediğini, insani faaliyetler üzerine kısıtlar koyduğunu ve bu şekilde de çevresel belirsizlikleri azaltma yoluna gittiğini, dolayısı ile de kurumların ve onları oluşturan kamu politikalarının girişimsel faaliyetleri hayati olarak etkilediğini ileri sürmüştür. North (1990)'a göre girişimcilik ekonomik büyümeyi sağlayan temel mekanizma olmakla birlikte kurumlar ve politikalar, teşvik ve nihai getirileri etkilemek suretiyle girişimsel çabaların üretken olan veya olmayan aktivitelere yönlendirilmesini sağlamakta, girişimciler için bazı faaliyetleri özendirirken onları diğerlerinden caydırabilmektedir. Dolayısıyla, hükümet politikaları girişimcilik üzerinde ciddi bir etki sahibi olmakla birlikte, bu etki kendini olumlu veya olumsuz olarak gösterebilmekte, bu durum da özellikle kamusal çerçeve ve uygulamalarda ciddi sorunlar yaşayan gelişmekte olan ve geçiş ekonomileri için görece daha da fazla önem kazanmaktadır. Bu ülkelerde hükümetlerin yeni gelişmeye başlayan girişimcilik sisteminde yapıcı ve güçlü rol oynaması, temel amacı rant sağlamak olan üretken-olmayan girişimcilik yerine büyüme ve kalkınmanın ana motorlarından olan yenilikçi girişimciliğin teşvik edilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

2.1.AB ve Türkiye'de girişimcilik politikaları

Girişimcilik ve küçük ve orta ölçekli işletme (KOBİ) değerlendirmeleri ve politikaları sıklıkla birbirleri ile karıştırılmakta veya içiçe geçmektedir (Dos Santos 2013). Audretsch (2004)'e göre ulusal hükümetlerin KOBİ'leri destekleme amacı güden para veya mali teşvikleri ile bundan çok daha geniş bir kapsam ve hedefi olan girişimcilik politikaları karıştırılmamalı, bu bağlamda, girişimcilik politikaları girişim aktivitelerini etkileyen eğitim, ticaret ve göç gibi tüm çevresel faktörleri dikkate alan kapsayıcı bir nitelikte olmalıdır. Bu görüşler Yüksek Planlama Kurulu tarafından hazırlanan 2015-2018 Türkiye Girişimcilik Stratejisi Eylem Planı (GİSEP) içeriğinde de yer bulmuş, raporda Lundström ve Stevenson (2005) dan esinlenilerek KOBİ ve girişimcilik politikalarının birbirinden ayrı olduğu ifade edilmiştir. Buna göre, KOBİ politikasının bürokrasi ve engellerin azaltılması, sermayeye ve finansmana erişim, bilgi, ihracat ve pazarlama, eğitim ve danışmanlık hizmetleri sunumu ve teknoloji transferi içerirken, buna karşılık girişimcilik politikasında ise bürokrasi ve kısıtlamaların azaltılması ortak noktasının yanısıra mikro kredi ve iş kurma sermayesi sistemlerinin geliştirilmesi, iş kurma konusunda bilgilendirici rol oynama, girişimcilerin rol model olarak tanıtılması, girişimcilik eğitimlerinin yaygınlaştırılması ve ağ oluşturma (networking) hizmetleri verilmesi gibi apayrı düzenlemeler içermesi gerekmektedir (GİSEP 2015, Lundström ve Stevenson 2005).

Bilimsel çalışmalarda yeni firmaların ekonomik büyüme, inovasyon ve yeni iş yaratımındaki kayıp bağlantı olduğunun altının çizilmesi (Grimm 2011, Audretsch vd. 2006, Reynolds vd. 2002) ve özellikle de hükümetlerin yeni firma kuruluşları ile ilgili izledikleri kolaylaştırma ve maliyet düşürme politikalarının bu tür kuruluşlardaki en önemli etken olduğunun ortaya çıkması ile birlikte 1990'lı yıllardan itibaren özellikle Avrupa Birliği'nde KOBİ destekleme politikaları, yerini girişimciliğin

yaygınlaştırılması ve kolaylaştırılmasına yönelik teşvik ve uygulamalara bırakmıştır (Das ve Das 2014, Smallbone vd. 2013, Klapper ve Love 2011). 2008 küresel ekonomik krizinden sonra, büyüme ve istihdamın yeniden canlandırılmasına yönelik olarak gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkelerde girişimciliği teşvik amaçlı politika ve reform çalışmalarına hız verilmiştir (Klapper ve Love 2010). Bu ülkeler içerisinde lider konumunda olan ABD’de politika yapıcılar ülkenin rekabet gücünü yeniden kazanabilmesi için girişimciliğe hükümet tarafından aktif destek verilmesini talep etmişlerdir (Schramm 2004, Baumol 2007). Avrupa Birliği de 2000 yılında düzenlenen Lizbon Zirvesi’nde birliğin dünyadaki en rekabetçi ve dinamik bilgi tabanlı ekonomisi haline gelmesi, ekonomik gelişmenin hızlanması, nitelik ve nicelik olarak artış kazanmış işletmeler ve ekonominin yanısıra sosyal birleşmenin de artırılması hedeflerine yönelik atılması gereken politika adımlarını belirlemiştir. Lizbon Stratejisi Avrupa Birliği’nde girişimciliğin ekonomik büyüme, rekabetçilik ve inovasyonun ana kaynaklarından biri olarak teşvik edilmesini öngörmüştür. Yine aynı yıl girişimcilik ruhunun canlandırılması ve KOBİ’lerin finans, bilgi teknolojileri, nitelikli insan kaynağı gibi birçok yönden desteklenmesini gündeme alan Küçük İşletmeler için Avrupa Sözleşmesi ile güncel politika değişiklikleri ve girişimciliğe verilen önem belirgin hale gelmiştir. 2003 yılında yayınlanan Avrupa’da Girişimcilik Sözleşmesi (Green Paper on Entrepreneurship in Europe) içeriğinde de buna paralel olarak Avrupa Birliği üye ülkelerinde yeni girişimlerin sayısının artırılması, yeni girişimlerin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilir olması için gereken koşulların oluşturulması, girişimciler ile ilgili toplumda pozitif bir algı yaratılmasına yer verilmiştir. Birliğin girişimcilik politikalarının güncellendiği son belge olan 2010 tarihli Girişimcilik 2020 Eylem Planı’nda da büyüme ve istihdamda istenen noktaya ulaşılması için girişimciliğin hayati öneminin bir kez daha altı çizilmiş, buna yönelik olarak da girişimcilik eğitimlerinin yaygınlaştırılması, girişimcilerin yeni şirketlerini kurma ve büyüme aşamalarında gereken desteklere sahip olmalarının önünün açılması ve Avrupa’da yeni nesil girişimci kültürünün yeniden canlandırılmasını kapsayan üç maddelik acil önlem planının devreye sokulması kararlaştırılmıştır.

AB ile benzer şekilde Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’de de girişimsel aktiviteler ekonomik büyüme, yoksulluğun azaltılması, orta sınıfın yaratılması ve güçlendirilmesi, ekonomide istikrar sağlanması gibi temel hedeflere ulaşım araçlarının başında sayılmış ve bu nedenle de girişimcilik politikaları kamu politikalarının merkezine oturtulmuştur (U.S. Department of State publications, 2008). ABD’de girişimcilik ekosisteminin AB’ye kıyasla çok daha büyük bir başarı ile kurulması ve işlerlik kazanmasının ardında yatan temel stratejiler olarak vergi politikaları, yasal düzenlemeler, sermayeye ulaşım ve mülkiyet haklarının korunması gösterilmekte, girişimcilik kültürünün oluşturulması ve geliştirilmesi de en önemli başarı faktörlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Politika hedeflerindeki benzerliklere karşın ABD’de AB’ye kıyasla çok daha gelişmiş bir *girişimci ruh* (entrepreneurial spirit) olduğu ve AB’nin de özellikle bu yöndeki eksiklerine odaklanmaya çalıştığı birçok araştırmacı tarafından ifade edilmektedir (Grilo ve Irogoyen 2006). AB politikalarında *önce küçük olanı düşün* (think small first) prensibi gibi KOBİ’lerle yeni girişimlere yönelik politikalar halen içice geçmiş durumdayken, ABD’de hızlı büyüme potansiyeli olan yenilikçi tekno-girişimlerin özellikli bir şekilde desteklenmesi ve korunması, ABD’nin yenilikçilik anlamında dünyada lider konumunu sürdürmesini sağlayan en temel etkeni oluşturmaktadır. Lizbon zirvesi sonrasında zirvede ortaya konan hedefler doğrultusunda birliğe üye ülkelerde AR-GE, yenilikçilik ve girişimcilik alanlarındaki destekler gözle görülür şekilde artış kaydetmiş olmasına (Coşkun 2006, Akdeniz 2005) girişimciliğin birliğin dünyadaki en rekabetçi bölge olması açısından anahtar rol oynadığı ifade edilmesine ve

birlik tarafından ortaya konan çeşitli alanlardaki girişimcilik desteklerine karşın AB'nin halen ABD kadar etkin bir girişimcilik politikasına sahip olmadığı yapılan çalışmalarda ifade edilmektedir (Szerb vd. 2013, Naude 2008).

AB gibi Türkiye'de de KOBİ'ler ve yeni girişimlerin farklı ihtiyaç ve sorunları olduğu bilincinin yerleşmeye başlaması ile birlikte KOBİ politikalarından girişimcilik politikalarının ayrıştırmasına yönelik çalışmalar son dönemlerde hızlanmıştır. 2013-2018 yıllarını kapsayan 10. Kalkınma Planı içeriğinde girişimcilik ekosistemi özelinde "girişimcilik kültürünün eğitimin her kademesinde yaygınlaştırılması, girişimcilik eğitimlerinin kalitesinin artırılması, girişimci rol modellerinin tanıtılması ve ödüllendirilmesi, girişimcilik ekosisteminde hizmet ve destek sağlayan tüm kurum ve kuruluşların kurumsal kapasiteleri ve işbirliği düzeylerinin artırılması, kamu tüzel kişiliğine sahip meslek kuruluşlarının, ekonomiye katkılarını artırmak ve girişimciliği desteklemek üzere yeniden yapılandırılması, kuluçka, iş geliştirme merkezleri ve hızlandırıcıların nicelik ve nitelikleri artırılarak etkin bir şekilde hizmet vermeleri sağlanması, bu kapsamda kamu, STK'lar ve özel sektör işbirliğiyle destek modelleri geliştirilmesi, girişimcilik ve KOBİ desteklerinin sağlanmasında yenilik, verimlilik ve istihdam artışı, büyüme, ortak iş yapma gibi ölçütlerin yanı sıra kadın, genç girişimcilik ve sosyal girişimciliğe de öncelik verilmesi, uygulamada izleme ve değerlendirme süreçlerinin iyileştirilmesi, etki analizlerinden yararlanılarak desteklerin ekonomiye katkısının ölçülmesi, girişim sermayesi, bireysel katılım sermayesi, kredi garanti fonu, mikro kredi uygulamaları ve sermaye piyasası imkânlarının geliştirilmesi, yeni girişim ve KOBİ'lerin finansmana erişiminin kolaylaştırılması" hedeflerine yer verilmiştir. (T.C. Kalkınma Bakanlığı 10. Kalkınma Planı 2016). Yüksek Planlama Kurulu tarafından hazırlanan 18.06.2015 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2015-2018 Türkiye Girişimcilik Stratejisi Eylem Planı (GİSEP) içeriğinde de "Ülkemizde girişimcilik kültürünü yaygınlaştırmak, güçlü bir ekosistem oluşturmak ve girişimciliği geliştirmek" temel hedefi çerçevesinde hedeflenen politikalara detaylı olarak yer verilmiştir.

Bu hedefler içerisinde yenilikçi girişimlerin desteklenmesinin ayrıca önem taşıdığı belirtilmiş, buna yönelik atılması gereken adımlar "genç girişimcilere özel kuluçka merkezleri (inkübatörler) kurulmasının özendirilmesi, hızlı büyüyen ve küresel doğan işletmelerin geliştirilmesi ve desteklenmesi, yenilikçi girişimcilerin desteklenmesi, üniversitelerde tematik kuluçka merkezlerinin / hızlandırıcıların açılmasının teşvik edilmesi, teknogirişimcilerin desteklenmesi, akademisyenlerin girişimciliği özendirilmesi, internet girişimlerinin geliştirilmesi, öncelikli sektörlerde yenilikçi girişimciliği desteklemek amacıyla kuluçka merkezleri ve hızlandırıcıların kurulmasının desteklenmesi, yenilikçi girişimcilik desteklerinin sağlanmasında mevcut hızlandırıcılarla yapılabilecek işbirliklerine yönelik bir analiz çalışması yapılması, teknoloji geliştirme bölgelerinde (TGB) hızlandırıcılar için, organize sanayi bölgelerinde (OSB) ise hem hızlandırıcı hem de kuluçka merkezleri için yer tahsisi yapılarak girişimciliğin geliştirilmesi" (GİSEP 2015) şeklinde belirtilmiştir.

2.2.Küresel Girişimcilik ve Kalkınma Endeksi (GEDI)

Girişimcilik kavramının çok yönlü yapısı (OECD 2006) gerek tanımlanmasını, gerekse ölçülmesini zorlaştırmakta, ülke düzeyine çıkıldığında ise ölçüm sistemleri daha karmaşık ve çok boyutlu hale gelmektedir (Acs vd. 2014). Bu sistemler içinde üretim

ve tavrı ölçeklerine dayalı Küresel Girişimcilik Monitörü (GEM), OECD-Eurostat Girişimcilik Göstergeleri Programı, Dünya Bankası Girişimcilik Araştırması ve Gallup tarafından hazırlanan Flash Entrepreneurship Survey en sık kullanılan göstergelerdir (GEM 2014, Dünya Bankası 2011, OECD-Eurostat 2007, Gallup 2009). Araştırmacılar Acs ve Szerb, 2008 yılında ülkelerin etkili ve yüksek kalitede girişimsel firmalar üretmekteki başarısını ölçme ve değerlendirmeye yönelik olarak Küresel Girişimcilik ve Kalkınma Endeksi (GEDI)'yi oluşturmuşlardır. GEM (Küresel Girişimcilik Monitörü) verilerini temel alarak Küresel Rekabetçilik Endeksi, Dünya Bankası, Ekonomik Serbestlik Endeksi ve OECD'nin de aralarında bulunduğu çeşitli uluslararası kurum ve kuruluşların çalışmalarının sonuçlarını tek bir çatı altında toplamayı amaçlayan GEDI endeksinde 3 alt-dizin (girişimsel tutum, yetenek ve amaçlar), 14 sütun ve 28 bireysel ve kurumsal değişken bulunmakta, her sütun bir bireysel bir de kurumsal bileşenden oluşmaktadır (Tablo 1).

GEDI'de sütunların ortalamalarında gelişimlerin marjinal etkileri eşitlenmiş, en zayıf sütunlar ise "darboğaz sütunları" olarak adlandırılmıştır. GEDI'nin diğer endekslerden önemli bir farkı ülke seviyesinde hem bireysel hem de kurumsal faktörleri kapsam içine alması ve bu etkenler arasındaki bağlantıları "etkileşim içindeki değişkenler" şeklinde dikkate almak suretiyle politika geliştirmelerine yönelik darboğazların tanımlanmasına imkan verecek "darboğaz için cezalandırma" metodolojisini kullanmasıdır (Acs vd. 2014, Szerb 2013). Bu yöntemde endeksteeki faktörler, diğerlerinde olduğu gibi birbirlerinden bağımsız olarak değil etkilenir şekilde değerlendirilmekte, en düşük sütunun performansı, en yüksek sütunun, dolayısıyla da dizinin bütünüünün performansını olumsuz olarak etkilemektedir (Acs vd. 2015).

Tablo 1: Küresel Girişimcilik ve Kalkınma Endeksi'nin (GEDI) yapısı

Girişimsel Tutumlar Alt-dizini	Bireysel/Kurumsal Değişken
Kültürel Destek	<i>Kariyer durumu</i>
	Yolsuzluk
Ağ Kurma	<i>Girişimcileri tanıma</i>
	İnternet kullanımı
Başarısızlık Korkusunun Olmaması	<i>Risk kabulü</i>
	İş riski
Girişim Becerileri	<i>Beceri algısı</i>
	Yüksek Öğrenim
Fırsat Algısı	<i>Fırsatları tanıma</i>
	Pazar yığılması
Girişimsel Amaçlar Alt-dizini	
Risk Sermayesi	<i>Kayıt-dışı yatırım</i>
	Girişim sermayesi
Uluslararasılaşma	<i>İhracat</i>
	Küreselleşme
Yüksek Büyüme	<i>Ceylan</i>
	İş stratejisi
Süreç Yenilikçiliği	<i>Yeni teknolojiler</i>
	AR-GE'nin GSMH içindeki payı
Ürün Yenilikçiliği	<i>Yeni ürün</i>
	Teknoloji transferi
Girişimsel Yetenekler Alt-dizini	
Rekabet	<i>Rakipler</i>
	Pazar hakimiyeti
İnsan Kaynakları Kalitesi	<i>Eğitimsel düzey</i>
	Personel eğitimi
Teknoloji Sektörü	<i>Teknoloji düzeyi</i>
	Teknoloji emilimi
Fırsat Girişimi	<i>Fırsat motivasyonu</i>
	Ekonomik özgürlük

Kaynak: Acs vd. 2015:1980'den uyarlanmıştır. Tabloda italik ile gösterilen değişkenler bireysel değişkenler olup diğerleri kurumsal değişkenlerdir.

Küresel Girişimcilik ve Kalkınma Endeksi GEDI'de girişimciliği ulusal düzeyde kapsamaya yönelik 3 alt-dizin bulunmaktadır. Bu alt-dizinlerden yetenek ve amaçlar alt dizinleri yeni girişimlerle ilgili faaliyetlere odaklanırken girişimsel tutumlar alt dizini o ülkenin toplumsal olarak girişimciliğe yönelik tutumlarını göz önüne almaktadır. Endeksin tutum boyutu ülkedeki nüfusun girişimciliğin ekonomik gelişmeye yapacağı katkı ile ilgili genel algısını, yetenek boyutu ise ülkenin yeni girişim ortaya koyma yetkinliklerini ölçmeyi hedeflerken, amaçlar ise ülkedeki girişimcilerin yeni ürün ve süreç geliştirme veya iş geliştirme faaliyetlerine odaklanmaktadır (Rarick ve Han 2014).

Girişimsel tutumlar alt-dizini girişimciliğe yönelik beş adet sütun (fırsat algısı, girişim becerileri, başarısızlıktan korkmama, ağ kurma ve kültürel destek) ve bu faktörlerle bağlantılı sekiz değişkenden (pazar yığılması, fırsatları tanıma, ülkenin yüksek öğrenim seviyesi, beceri algısı, iş riski, yolsuzluğun yaygınlığı, internet kullanımı, girişimcileri tanıma) oluşmaktadır (Szerb vd. 2013). Girişimsel yeteneklerde ise ülke düzeyinde bireysel boyutta gereklilik veya fırsat motivasyonları bağlamında yeni girişimlerin büyüme potansiyelini değerlendirebilme, girişimcinin kişisel eğitim düzeyi ve rekabet düzeyi bulunmakta, kurumsal boyutta ise sözkonusu bireysel yetkinliklerin sağlıklı bir biçimde hayata geçmesine imkan verecek yasal düzenlemelerle ilgili (iş yapma özgürlüğü, teknoloji kullanma düzeyi, güçlü iş gruplarının varlığı) değişkenler ölçülmektedir. Üçüncü ve son alt-dizin olan girişimsel amaçlar ise girişimsel

aktivitelerin farklılaşmış, niceliksel ve strateji bağlantılı yapısını yansıtmak üzere oluşturulmuştur. Buradaki bireysel ve kurumsal sütunlar girişim sermayesi, yüksek büyüme, süreç ve ürün yenilikçiliği ve uluslararasılaşma faktörlerinden, bu ana faktörlerle bağlantılı değişkenler ise risk sermayesi, gayri-resmi yatırımlar, ihracat ve küreselleşme, teknoloji transferi, ceylanlar, AR-GE yatırımları, yeni ürün ve teknolojiler ve iş stratejilerinden oluşmaktadır. Endeksteeki ondört sütunun ve bu sütunlarla bağlantılı değişkenlerin tanımları EK1 ve EK 2’de yer almaktadır.

Görüldüğü üzere GEDI yöntemi girişimciliği “ulusal girişimcilik sistemi” nin bir parçası olarak ele almaktadır. Bu bakış açısına göre girişimcilik, bireysel girişim tutum, yetenek ve amaçların kurumsal yapılar ile etkileşimi sonucu kaynakların yeni firmaların kurulması ve hayatlarını devam ettirmesine yöneltilmesi ile (Acs vd. 2015) ortaya çıkmaktadır.

3. Avrupa Birliği (AB) ülkeleri ve Türkiye’nin Küresel Girişimcilik ve Kalkınma Endeksi (GEDI) faktörleri ile karşılaştırmalı analizi

118 ülkeyi kapsayan GEDI 2013 raporunda Türkiye’nin GEDI skoru 0,32, sıralamadaki yeri ise 45.lik olarak gerçekleşmiştir. Ülke bazında toplam skoru oluşturan üç ana alt-dizinden girişimsel tutumlar alt-dizini puanı 0,35, girişimsel yetenekler alt-dizini puanı 0,28, girişimsel amaçlar alt-dizini puanı ise 0,34 olmuştur (GEDI 2013 Country Excepts, Turkey). Bu üç alt-dizin altında bulunan ondört sütun incelendiğinde en düşük puanı 0,10 ile süreç yenilikçiliği alırken bunu teknoloji sektörü ve risk sermayesi izlemiştir (Tablo 2). Teknoloji ve finans alanındaki bu sıkıntılara karşın yüksek büyüme hızı, yeni ürün geliştirme potansiyeli ve başarısızlıktan korkmama en önemli üç olumlu faktör olarak ortaya çıkmıştır.

GEDI endeksinde girişimcilik ekosistemini oluşturan alt-dizin ve sütunlar bireysel ve kurumsal olarak iki gruba ayrılan yirmisekiz ayrı değişken ile ölçülmektedir. Bu bağlamda Türkiye’nin değişken skorlarında gerek kurumsal gerekse bireysel düzeyde teknoloji seviyesi, yeni teknolojilerin kullanımı ve AR-GE yatırımlarının düşüklüğü en düşük skorların olduğu alanlar olmuştur. Kurumsal değişkenlerde pazar yığılması, pazar hakimiyeti ve teknoloji emilimi en yüksek puanları alırken, bireysel seviyede de yeni ürün geliştirme, risk kabülü ve girişimcilerin toplumda saygın bir statüye sahip olmaları en olumlu faktörler olarak ön plana çıkmışlardır.

Bu sonuçlar, Türkiye’deki girişimcilerin pazar, büyüme, fırsat motivasyonu, risk yönetimi ve ürün geliştirme ile ilgili konularda önemli bir problem yaşamadığını ancak araştırma-geliştirme, yeni teknolojilerin üretilmesi ve fon sağlanması alanlarında önemli sıkıntılarla karşı karşıya olduklarına işaret etmektedir.

Tablo 2: Küresel Girişimcilik ve Kalkınma Endeksi GEDI Türkiye özeti (2013)

Girişimsel Amaçlar Alt Dizin	Sütunlar	Yüksek Büyüme	0,68	Kurumsal Değişkenler	İş Stratejisi	0,43
Girişimsel Amaçlar Alt Dizin 0,34		Ürün Yenilikçiliği	0,58	Kurumsal Değişkenler	Küreselleşme	0,42
		Uluslararasılaşma	0,36		Teknoloji Transferi	0,29
		Risk Sermayesi	0,22		Girişim Sermayesi	0,22
		Süreç Yenilikçiliği	0,10		GSMH içindeki AR-GE payı	0,20
					Bireysel Değişkenler	Yeni Ürün
			İhracat	0,58		
			Ceylan	0,56		
			Gayrimsermi Yatırım	0,28		
			Yeni Teknoloji	0,24		
Girişimsel Yetenekler Alt Dizin 0,28		Rekabet	0,38	Kurumsal Değişkenler	Teknoloji Emilimi	0,61
		İnsan Kaynakları Kalitesi	0,33		Pazar Hakimiyeti	0,57
		Fırsat Girişimi	0,33		Ekonomik Özgürlük	0,56
		Teknoloji Sektörü	0,16		Personel Eğitimi	0,38
					Bireysel Değişkenler	Rakipler
			Eğitimsel Düzey	0,42		
			Fırsat Motivasyonu	0,39		
			Teknoloji Düzeyi	0,18		
Girişimsel Tutumlar Alt Dizin 0,35		Başarısızlık Korkusunun Olmaması	0,50	Kurumsal Değişkenler	Pazar Yığılması	0,61
		Girişim Becerileri	0,40		İş Riski	0,50
		Fırsat Algısı	0,39		Yüksek Öğrenim	0,46
		Kültürel Destek	0,33		İnternet Kullanımı	0,41
					Bireysel Değişkenler	Yolsuzluk
			Risk Kabulü	0,74		
			Kariyer Durumu	0,66		
			Beceri Algısı	0,48		
			Fırsatları Tanıma	0,35		
			Girişimcileri Tanıma	0,25		
Toplam GEDI skoru (2013)	0,32					
Toplam Bireysel Değişken skoru	0,46					
Toplam Kurumsal Değişken skoru	0,43					

Kaynak: GEDI 2013 Country Excepts – Turkey verileri kullanılarak yazar tarafından hazırlanmıştır.

GEDI skorları bölgelerin ve ülkelerin girişimcilik faktörlerinin birbirleri ile karşılaştırılmasına da olanak vermektedir. Bu bağlamda Avrupa Birliği üyesi 25 ülke (Malta ve Lüksemburg hariç), Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Küresel Girişimcilik ve Kalkınma Endeksi (GEDI) sütunlarının 2013 yılı karşılaştırmalı skorları Tablo 3’de verilmiştir. Puanlama incelendiğinde birliğe üye ülkelerin skorlarının 0,30 ile 0,63 aralığında önemli ölçüde değişkenlik gösterdiği, yani birlik içerisinde girişimcilik alanında homojen değil heterojen bir yapı olduğu görülmektedir.

Danimarka, İsveç ve Hollanda’nın başını çektiği Kuzey Avrupa ülkeleri girişimciliğin hemen tüm sütunlarında yüksek puanlara sahip iken Bulgaristan ve Romanya’nın da aralarında bulunduğu Güney Avrupa ülkelerinin bu ülkelerin gerisinde kaldığı da puanlamada ortaya çıkan hususlar arasındadır. Bu durum, endekste yer alan 118 ülkenin tamamına bakıldığında gelir seviyesi yüksek olan ve yeni teknolojileri kullanan ülkeler üst sıraları aldığı (Acs vd. 2014) için genel tablo ile de paralellik göstermekte, aynı zamanda girişimcilik ile ekonomik büyüme ve gelişme konusundaki ilişkiyi de ampirik olarak bir kere daha doğrulamaktadır.

GEDI sütun puanları AB ortalaması açısından incelendiğinde en problemler alanların süreç yenilikçiliği, fırsat algısı ve risk sermayesi olduğu gözlenmektedir. Bu üç zayıf sütun içinde süreç yenilikçiliği özellikle dikkat çekmekte, birliğin en yüksek GEDI skorlarına sahip ülkelerinin dahi bu faktörde düşük puanlar aldığı görülmektedir. Bu üç

sütunun yanısıra fırsat algısı sütunu da birlik üyesi ülkelerinin problemleri alanlarından birisi olarak göze çarpmaktadır. 25 ülkenin içinde 15 ülkenin skoru, “kamuyunda ülkedeki pazar büyüklüğünün mevcut fırsatlarla ağırlıklandırılması algısını” ölçen bu faktörde 0,30’un altında kalmıştır.

Tablo 3: Türkiye, AB ve ABD Küresel Girişimcilik ve Kalkınma Endeksi GEDI alt-dizin ve sütun sonuçları (2013)

Ülke	Toplam GEDI 2013	Girişimsel Tutumlar				Girişimsel Yetenekler Alt-dizini					Girişimsel Amaçlar Alt-dizini				
		Fırsat Algısı	Girişim Becerileri	Başarısızlıktan Korkmama	Ağ Kurma	Kültürel Destek	Fırsat Girişimi	Teknoloji Sektörü	İnsan Kaynakları Kalitesi	Rekabet	Ürün Yenilikçiliği	Süreç Yenilikçiliği	Yüksek Büyüme	Uluslararasılaşma	Risk Sermayesi
Danimarka	0.63	0.54	0.50	0.80	0.76	0.82	0.90	0.60	0.79	1.00	0.89	0.39	0.58	0.36	0.57
İsveç	0.63	0.88	0.53	0.83	0.93	0.84	0.90	0.56	0.58	0.68	0.64	0.44	0.40	0.74	0.54
Hollanda	0.58	0.62	0.50	0.90	0.75	1.00	0.74	0.57	0.62	0.70	0.59	0.27	0.49	0.53	0.62
Fransa	0.53	0.50	0.37	0.73	0.84	0.62	0.68	0.73	0.50	0.59	0.65	0.46	0.56	0.53	0.27
Belçika	0.53	0.59	0.54	0.80	0.42	0.53	0.79	0.40	0.79	0.76	0.46	0.35	0.26	0.79	0.51
Birleşik Krallık	0.52	0.53	0.50	0.74	0.65	0.69	0.82	0.69	0.65	0.88	0.53	0.28	0.39	0.49	0.18
Almanya	0.51	0.45	0.32	0.67	0.52	0.73	0.66	0.75	0.52	0.76	0.51	0.31	0.45	0.57	0.27
İrlanda	0.50	0.15	0.52	0.78	0.59	0.74	0.63	0.63	0.83	0.69	0.59	0.24	0.71	0.66	0.27
Finlandiya	0.50	0.47	0.64	0.86	0.90	0.88	0.73	0.49	0.46	0.49	0.60	0.55	0.30	0.34	0.20
Avusturya	0.49	0.49	0.57	0.84	0.70	0.56	0.53	0.38	0.33	0.83	0.56	0.36	0.45	0.62	0.24
Slovenya	0.43	0.08	0.65	0.70	0.69	0.52	0.68	0.72	0.46	0.42	0.44	0.30	0.48	0.62	0.21
Estonya	0.41	0.11	0.48	0.59	0.53	0.52	0.52	0.29	0.64	0.55	0.41	0.23	0.70	0.69	0.23
Çek Cumhuriyeti	0.40	0.22	0.43	0.66	0.37	0.21	0.45	0.34	0.19	0.50	0.59	0.40	0.70	0.89	0.20
İspanya	0.39	0.21	0.67	0.66	0.46	0.51	0.59	0.46	0.50	0.54	0.27	0.22	0.20	0.21	0.23
Litvanya	0.37	0.14	0.49	0.55	0.40	0.36	0.56	0.24	0.76	0.33	0.30	0.16	0.67	0.59	0.14
Polonya	0.37	0.31	0.67	0.48	0.56	0.46	0.22	0.30	0.31	0.48	0.65	0.09	0.70	0.66	0.14
Slovakya	0.36	0.13	0.52	0.60	0.88	0.27	0.49	0.17	0.14	0.36	0.29	0.11	0.48	0.68	0.90
Letonya	0.35	0.14	0.53	0.51	0.56	0.28	0.52	0.25	0.46	0.46	0.39	0.06	0.67	0.61	0.21
Macaristan	0.35	0.18	0.46	0.57	0.46	0.36	0.58	0.57	0.36	0.45	0.32	0.14	0.53	0.57	0.07
Kıbrıs Rum Kesimi	0.34	0.04	0.48	0.29	0.43	0.55	0.60	0.40	0.47	0.48	0.38	0.11	0.13	0.53	0.53
Portekiz	0.34	0.13	0.55	0.60	0.33	0.55	0.64	0.33	0.34	0.29	0.26	0.30	0.26	0.67	0.11
İtalya	0.34	0.29	0.50	0.60	0.37	0.29	0.70	0.37	0.21	0.54	0.34	0.19	0.30	0.41	0.12
Yunanistan	0.31	0.09	0.83	0.29	0.36	0.23	0.55	0.36	0.39	0.39	0.31	0.14	0.12	0.45	0.37
Bulgaristan	0.31	0.25	0.53	0.39	0.50	0.27	0.41	0.12	0.26	0.32	0.23	0.12	0.49	0.67	0.21
Romanya	0.30	0.18	0.46	0.37	0.31	0.25	0.39	0.15	0.41	0.49	0.23	0.09	0.64	0.54	0.13
AB ortalaması	0.43	0.31	0.54	0.63	0.57	0.52	0.61	0.43	0.48	0.56	0.46	0.25	0.47	0.58	0.30
ABD	0.67	0.69	1.00	0.85	0.47	0.70	0.67	0.56	0.87	0.89	0.62	0.47	0.74	0.64	0.53
Türkiye	0.32	0.39	0.40	0.50	0.27	0.39	0.33	0.16	0.33	0.38	0.58	0.10	0.68	0.36	0.22

Kaynak: Szerb vd. 2013:20’den uyarlanmıştır.

GEDI 2013 ülkeler arası puanlamanın ortaya koyduğu diğer bir önemli konu da, AB’nin girişimcilik alanında kendisine en büyük rakip olarak gördüğü ABD’nin tüm faktörlerde ve nihai GEDI skorunda ciddi şekilde gerisinde kalmış olduğudur. Bu önemli fark birçok akademik çalışmaya konu olmuş, araştırmacılar AB’deki mevcut durgunluğun en önemli nedeni olarak Lizbon Zirvesi’nde girişimciliğin geliştirilmesine yönelik olarak alınan kararların takip eden yıllarda yeterli etkinlikte uygulanamamasını göstererek ABD’nin girişim politikalarında AB’ye kıyasla çok yüksek bir başarı gösterdiği yorumlarında bulunmuşlardır (Szerb vd. 2013).

2014 yılında Sabo ve Herman, Avrupa Birliği üye ülkelerini Birinci Küme (Baltık Ülkeleri, Estonya, Litvanya, Letonya, Polonya, Romanya, Macaristan ve Slovakya) Kuzey Kümesi (İsveç, Danimarka, Finlandiya, Hollanda ve Büyük Britanya), Kıta Kümesi (Avusturya, Belçika, Almanya, Fransa, İrlanda, Slovenya ve Portekiz) ve Güney Kümesi (Yunanistan, İtalya, İspanya ve Hırvatistan) olmak üzere dört ana gruba ayırmış ve bu gruplardaki girişimcilik faaliyetlerinin GEDI’nin de aralarında bulunduğu çeşitli yöntemlerle karşılaştırmalı olarak incelemişlerdir (Sabo ve Herman 2014). Araştırmacılar bu çalışma sonucunda Kuzey Kümesi’nin en yüksek kalitede girişimcilik ve rekabetçilik özelliklerine sahip olduğunu, bu grubun içinde de Danimarka, Finlandiya ve İsveç’in Avrupa’nın “yenilikçilik liderleri” olduğunu ve

kurumsal yapının bu ülkelerde yeni firmaların kurulmasını teşvik edecek şekilde geliştiğini saptamışlardır. Ayrıca bu grupta “fırsat girişimciliği” nin “gereksinim girişimciliği”ne kıyasla çok daha baskın olduğu tespit edilmiştir. Kıta Kümesi’nde ülke ise ortadan yükseğe seyreden bir girişimcilik kalitesi gözlenmiş, en yüksek skorların teknolojik ve teknolojik olmayan yenilikçilik faktörlerinden geldiği saptanmıştır. Bu grupta Almanya “yenilikçilik lideri” konumunda olarak grubun yüksek puanlarının en önemli kaynağını oluşturmuştur. Güney Kümesi ülkeleri kendi içlerinde farklılık göstermekle birlikte en düşük GEDI skorlarına sahip olmalarından dolayı tüm birlik içinde girişimcilik faktörleri açısından en zayıf grup olarak değerlendirilmiştir. Bu grupta İtalya gerek GEDI skoru gerekse GSMH açısından lider konumundadır. Araştırmaya göre geçiş ekonomilerinin ve Baltık ülkelerinin oluşturduğu Birinci Küme ülkelerinde “gereksinim girişimciliği” ön plana çıkmış, bu ülkeler üretkenlik, ekonomik gelişmişlik ve yenilikçilik açısından birlik içerisinde en düşük düzeyde kalmışlardır. Araştırmanın sonuçları gözönüne alındığında özellikle geçiş ekonomilerinde risk sermayesi, üretkenlik ve yenilikçilik alanlarının geliştirilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir.

Tablo 3’te Türkiye’nin 2013 GEDI puanlarına bakıldığında ise genel skor olarak 25 AB üyesi ülkeden sadece son 3 sırada yer alan üye ülkelerin üzerinde olduğu, AB ortalama puanının ise 0,11 puan gerisinde kaldığı görülmektedir. Türkiye’nin en zayıf olduğu sütunlara bakıldığında birliğe üye ülkelerde olduğu gibi süreç yenilikçiliği ve risk sermayesi sütunları en zayıf üç sütundan ikisi olmuştur. Zayıf faktörlerdeki bu paralellığe rağmen Türkiye’nin birlikteki en düşük puanlara sahip ülkelerle benzer bir skoru almış olmasının ana nedeni süreç yenilikçiliğinde alınan 0,16’lık ve 0,22’lik düşük puanların olumsuz etkisini giderecek güçte yüksek sütun puanlarına sahip olmamasıdır. Zira yüksek büyüme 0,68, ürün yenilikçiliği 0,58, başarısızlıktan korkmama ise 0,50 puanla AB’nin GEDI lideri konumunda olan ülkelerinin 0,80-0,90 aralığındaki sütun puanlarının çok gerisinde kalmıştır.

Türkiye’nin GEDI sütunlarının AB ortalaması ile farklarına bakıldığında ise ürün yenilikçiliği, fırsat algısı ve yüksek büyüme sütunlarında Türkiye’nin puanının AB ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Türkiye’nin AB ortalamasının en fazla altında kaldığı sütunlar ise 0,30 fark ile ağ kurma, 0,28 fark ile fırsat girişimciliği ve 0,27 ile teknoloji sektörü olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye’nin girişimcilik açısından geliştirilmesi gereken alanları incelendiğinde Romanya, Bulgaristan, Polonya, Macaristan, Litvanya ve Letonya gibi merkezi yönetimden pazar ekonomisine geçmekte olan ülkelerle önemli benzerlikler taşıdığı gözlenmektedir. Türkiye’nin ürün yenilikçiliği, kültürel destek ve hızlı büyüme alanlarında bu ülkelerden görece yüksek GEDI puanına sahip olmakla birlikte teknoloji sektörü, risk sermayesi ve süreç yenilikçiliğinde birliğin genel ortalamasından daha zayıf durumda olan bu ülkelerin de gerisinde kaldığı görülmektedir.

4.Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma GEDI metodolojisi ile Türkiye’nin girişimcilik konusunda güçlü ve zayıf olduğu alanların Avrupa Birliği üyeleri ile kıyaslanması amacını taşımaktadır. Yeni firma kuruluşlarının ülkelerin ekonomik büyümeleri üzerindeki etkileri özellikle son dönemlerde birçok araştırmacının dikkatini bu konuya yöneltmiş, gerek birey ve firma, gerekse ulusal düzeyde girişimcilik ekosisteminin ne şekilde iyileştirilebileceği ile ilgili

birçok yeni yöntem ortaya konmuştur. Girişimciliği ülke seviyesinde ele alan metodolojilerin en yeni ve kapsamlısı olan Küresel Girişimcilik ve Kalkınma Endeksi GEDI de ülke bazında güçlü olan ve geliştirilmesi gereken alanların ortaya konmasına yönelik olarak geliştirilmiş olup, çok sayıda değişkeni bünyesinde bulundurması ve darboğaz yaratan faktörler üzerinde tartışma yapmasına imkan veren interaktif yapısı nedeniyle son zamanlarda sıkça kullanılmaya başlamıştır. Kamu politikaları açısından da önem taşıyan GEDI göstergelerinin analizinde, endekste en zayıf sütun veya sütunların iyileştirilmesinin ülkenin toplam skoru üzerinde önemli bir yükselmeye yol açacağı öngörülmekte, bu noktada ülkelerin girişimcilik politikaları açısından en zayıf olunan alanlara odaklanması ve bu alanların geliştirilmesi, sistemin bütününe yapacağı etki açısından en hızlı ve akılcı çözüm olarak ortaya çıkmaktadır. Türkiye'nin genel skoru ve bu skoru oluşturan faktörleri gerek ülke bazında gerekse AB ve ABD gibi gelişmiş ülkeler ile mukayeseli olarak ele alındığında girişimcilerin yeni ürün geliştirme, büyüme ve girişimcilik motivasyonu faktörlerinde gelişmiş ülkelerin gerisinde olmadıkları görülmektedir. Buna karşın tedbir almayı gerektiren en acil ve önemli alanlar olarak teknoloji ve AR-GE' nin ilk planda olduğu, yeni girişimlerin girişim sermayesi ihtiyaçlarının ve ağ kurma faaliyetlerinin bunu takip ettiği görülmektedir. Özellikle teknoloji konusundaki bilgi ve beceri eksikliği gerek kurumsal gerekse bireysel bağlamda en önemli problem olarak dikkat çekmektedir. Belirlenen bu konulardaki gelişmelerin sadece ülkenin girişimcilik ekosisteminin iyileştirilmesini sağlamayıp, ülkenin ekonomik ve sosyal refahının artmasına da doğrudan katkı yapacağı ve gelişmiş ülkelerle aradaki farkların kapanmasına yardımcı olacağı yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur. Bu bağlamda konunun dar girişimcilik ve yeni girişim politikaları bağlamından çıkartılıp, teknoloji ve ekonomi politikalarını da kapsayan geniş bir çerçevede ele alınması ülkenin gelişmişlik düzeyinin artması açısından gereklilik arz etmektedir.

Çalışma sonuçlarında yenilikçilik ve teknolojik gelişmenin ülkelerin girişimcilik faaliyetlerinin kalitesi, rekabetçilik ve ekonomik gelişmelerinin önkoşulu olduğu bir kez daha vurgulanmıştır. Dolayısıyla politika yapıcılarının çok boyutlu ortak politikalar oluşturmalarının yanısıra, münhasıran yenilikçi girişimci sayısını ve girişimcilerin teknolojik becerilerinin artırılması ile halihazırda %1'in altında olan gayri safi yurtiçi hasılanın içindeki AR-GE payının yükseltilmesi ve girişimcilerin AR-GE kültürünü arttırmaya yönelik çalışmalar yapılmasının teşvik edilmesi de ülkenin uzun vadeli büyüme stratejisi açısından hayati önem taşımaktadır.

EK 1: Küresel Girişimcilik ve Kalkınma Endeksi GEDI sütunlarının tanımları

Sütun adı	Tanımı
Risk Sermayesi	Risk Sermayesi sütunu finansın iki ölçeğini birleştirmektedir: yeni girişimlere yapılan kayıtdışı yatırım ve kurumsal girişim sermayesi ölçeği. Risk sermayesinin varlığı büyüme isteklerinin karşılanması açısından önem taşımaktadır.
Uluslararasılaşma	Uluslararasılaşma sütunu bir ülkedeki girişimcilerin ne ölçüde uluslararası pazarlara açık olduğunu göstermeyi amaçlamakta, işletmelerin ihracat potansiyelleri ve ekonominin küreselleşme düzeyinin birleşiminden oluşmaktadır.
Yüksek Büyüme	Yüksek Büyüme sütununun ölçümünde 1) 5 yıl içinde en az 10 personel çalıştırmayı ve % 50'nin üzerinde büyümeyi hedefleyen yüksek büyüme hızına sahip işletmelerin yüzdesi ve 2) iş stratejisinin karmaşıklığı faktörleri birlikte kullanılmaktadır.
Süreç Yenilikçiliği	Süreç Yenilikçiliği sütunu yeni girişimlerin yeni teknoloji kullanımları ile Gayriresafi Milli Hasıla içindeki AR-GE harcamalarının yüzdesi ölçeklerinin birleşiminden oluşmaktadır. GSMH içindeki AR-GE payı ölçeği, kopyalanması kolay olan teknolojik gelişmelere kıyasla sistematik araştırma faaliyetlerine odaklanılmasını amaçlamaktadır.
Ürün Yenilikçiliği	Ürün Yenilikçiliği sütunu girişimsel firmaların yeni ürün geliştirme eğilimlerini göstermeye yöneliktir. Bu sütun müşterilerinin en azından bir bölümüne yeni ürünler sunan firmaların yüzdesi ile yenilikçiliğin karmaşık bir ölçütünün ağırlıklandırılması ile hesaplanmaktadır.
Rekabet	Rekabet sütunu yeni girişimlerin ürün veya pazar konularında rakipsizliklerinin mevcut işletmeler ve iş gruplarının pazar güçleri ile birleşimini ölçmektedir.
İnsan Kaynakları Kalitesi	İnsan Kaynakları Kalitesi sütununda girişimcilerin kalitesi orta öğretimin üzerinde eğitim almış yeni girişim sahiplerinin yüzdesinin firmaların personellerine eğitim verme eğilimlerinin niceliksel ölçeği ile ağırlıklandırılması ile ölçülmektedir.
Teknoloji Sektörü	Teknoloji Sektörü sütunu bir ülkedeki iş kurma aktivitelerinin teknolojik yoğunluğunun bir ülkenin şirket seviyesindeki teknoloji emilim kapasitesi ile birleşimini yansıtmaktadır.
Fırsat Girişimi	Fırsat Girişimi sütunu, girişimcilerin zorunlu olanlara kıyasla fırsat-odaklı yeni işletmelere odaklanma yoğunluklarının o ülkedeki yasal kısıtlamalar ile ağırlıklandırılmasını ifade etmektedir.
Kültürel Destek	Kültürel Destek sütunu ülke vatandaşlarının girişimcilere kariyer ve statü olarak olumlu bakma düzeyi ile ve ülkedeki yolsuzlukların bu görüşü ne derece etkilediği faktörlerini birleştirmektedir.
Ağ Kurma	Bu sütunda ağ kurmanın iki ana bileşeni yer almaktadır. Bunlar potansiyel ve aktif girişimcilerin fırsat ve kaynaklara ulaşım ve kullanım yetenekleri ile internet kullanımının yaygınlığıdır.
Başarısızlık Korkusunun Olmaması	Başarısızlık Korkusunun Olmaması sütunu girişimsel faaliyetlerle ilgili toplumdaki kısıtlayıcı başarısızlık korkusu ile ülkedeki iş riskinin birleşiminden oluşmaktadır.
Girişim Becerileri	Girişim Becerileri sütununda toplumdaki şirket kurma becerileri algısının ülkedeki girişimsel süreçler için uygun insan kaynağı kalitesi ile ağırlıklandırılması yansıtılmaktadır.
Fırsat Algısı	Fırsat algısı toplumun girişimsel fırsatları algılama potansiyelinin ülkedeki pazarın potansiyel büyüklüğünü yansıtan pazar yığılması ile ağırlıklandırılması şeklinde tanımlanmaktadır.

Kaynak: Szerb vd. 2013: 15-16' dan uyarlanmıştır.

EK 2: Küresel Girişimcilik ve Kalkınma Endeksi GEDI bireysel değişken tanımları

Bireysel Değişken	Tanımı
Gayrresmi yatırım	Ülkenin 18-64 yaş nüfusun içinde yeni girişimlere finansman sağlayan kesimin son 3 yıllık yüzde ortalaması (hisse ve fonlar hariç)
İhracat	Toplam erken-dönem girişimsel faaliyet yapan firmalar içinde en az bir müşterisi yurtdışında olanların yüzdesi
Ceylan	Yüksek istihdam hedefi olan erken-dönem girişimsel faaliyet yapan firmaların yüzdesi (örneğin 5 yıl içinde 10'dan fazla personel çalıştırmak veya görece çalışan sayısını % 50'nin üzerinde arttırmış olmak)
Yeni Teknoloji	Erken-dönem girişimsel faaliyet yapan firmalar içinde beş yıldan yeni bir teknolojiyi kullananların yüzdesi
Yeni Ürün	Erken-dönem girişimsel faaliyet yapan firmalar içinde en azından bazı müşterilerine yeni ürün sunanların yüzdesi
Rakipler	Erken-dönem girişimsel faaliyet yapan firmalar içinde rekabetin yoğun olmadığı pazarlarda kurulmuş olanların yüzdesi
Eğitimsel Düzey	Erken-dönem girişimsel faaliyet yapan firmalar içinde kurucusu veya yöneticisi en azından orta öğretim mezunu olanların yüzdesi
Teknoloji Düzeyi	Erken-dönem girişimsel faaliyet yapan firmalar içinde yüksek veya orta düzey teknoloji sektörlerinde çalışanların yüzdesi
Fırsat Motivasyonu	Erken-dönem girişimsel faaliyet yapan firmalar içinde fırsat-girişimi motivasyonu ile kurulmuş olanların yüzdesi
Kariyer Durumu	Nüfusun 18-64 yaş kesiminde girişimcilere yüksek bir kariyer ve statü düzeyi atfedenlerin yüzdesi
Risk Kabulü	Nüfusun 18-64 yaş kesiminde başarısızlık korkusunun onları yeni bir iş kurmaktan vazgeçirmeyeceğini ifade edenlerin yüzdesi
Beceri Algısı	Nüfusun 18-64 yaş kesiminde yeni bir kurmak için gereken bilgi ve becerilere sahip olduğunu ifade edenlerin yüzdesi
Fırsatları tanıma	Nüfusun 18-64 yaş kesiminde önümüzdeki altı ay içinde yaşadıkları alanda iyi iş kurma fırsatları çıkacağını ifade edenlerin yüzdesi
Girişimcileri tanıma	Nüfusun 18-64 yaş kesiminde son iki yıl içinde yeni iş kurmuş olan birini kişisel olarak tanıdıklarını ifade edenlerin yüzdesi

Kaynak: Acz vd 2014: 482' den uyarlanmıştır.

EK 3: Küresel Girişimcilik ve Kalkınma Endeksi GEDI kurumsal değişken tanımları

Kurumsal Değişken	Tanımı	Veri Kaynağı
Yerel Pazar	Gayrisafi Yurtiçi Hasıla+ithal ürün ve hizmetler-ihraç ürün ve hizmetler	Dünya Ekonomik Forumu
Şehirleşme	Nüfusun şehirlerde yaşayan kesiminin oranı	Birleşmiş Milletler
Pazar Yığılması	Pazar hakimiyeti*Şehirleşme	
Yüksek Öğrenim	Yüksek öğrenimde kayıtlı nüfus oranı	UNESCO
İş Riski	İş ikliminin Risk Skoru	COFACE
İnternet Kullanımı	Nüfusta 100 kişi başına düşen internet kullanıcı sayısı	Uluslararası Telekomünikasyon Birliği
Yolsuzluk	Yolsuzluk Algısı Endeksi	Uluslararası Şeffaflık Örgütü
Ekonomik Özgürlük	Dünya Bankası İş Yapma Kolaylığı Raporu	Dünya Bankası
Teknoloji Emilimi	Ülkedeki firmaların teknolojiyi alıp kullanabilme yetkinliği	Dünya Ekonomik Forumu
Personel Eğitimi	Ülkedeki firmaların personel eğitimi verme performansı	Dünya Ekonomik Forumu
Pazar Hakimiyeti	Ülkedeki ekonomik faaliyetlerin birkaç iş grubunda yoğunlaşması veya yaygın olması	Dünya Ekonomik Forumu
Teknoloji Transferi	Özel sektör AR-GE yatırımları, gelişmiş teknoloji enstitülerinin varlığı, teknolojiye üniversite-sanayi işbirliği ve fikri mülkiyet haklarının korunması faktörlerinin ağırlıklı olarak hesaplanması	Dünya Ekonomik Forumu
GSMH içindeki AR-GE payı	Araştırma ve Geliştirme harcamalarının Gayri Safi Milli Hasıla içindeki oranı	TÜİK, Avrupa İstatistik Kurumu
İş Stratejisi	Firmaların üretim ve hizmet aktarımında farklılaşma konumlanması ve yenilikçi yöntemler içeren gelişmiş stratejiler geliştirme ve uygulaması	Dünya Ekonomik Forumu
Küreselleşme	Ülkenin Küreselleşme Endeksi'ndeki puanı	İsviçre Ekonomi Enstitüsü
Risk Sermayesi	Ülkenin Girişim Sermayesi ve Özel Sermaye Fonları endekslerindeki Sermaye Piyasası'nın derinliği skoru	EMYLON ve IESE

Kaynak: Acs vd. 2015:1991-1993'ten uyarlanmıştır.

Kaynakça

- Acs, Z.J., Audretsch, D.B., Braunerhjelm, P., & Carlsson, B. (2004). The missing link: The knowledge filter and entrepreneurship in endogenous growth. CEPR Discussion paper No. 4783, Center for Economic Policy Research, London.
- Ács, Z. J., Szerb, L., Ortega-Argilés, R., Aidis, R., & Coduras, A. (2015). The regional application of the global entrepreneurship and development index (GEDI): the case of Spain. *Regional Studies*, 49(12), 1977-1994.
- Ács, Z. J., Autio, E., & Szerb, L. (2014). National systems of entrepreneurship: Measurement issues and policy implications. *Research Policy*, 43(3), 476-494.
- Akdeniz, M. B. (2005). KOBİ'lerin Ekonomik ve Sosyal Yapı İçindeki Yerleri, Destekleyici Kurumsal Çevreleri ve Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Yeniden Yapılandırılmaları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (13), 69-90.
- Audretsch, D.B. & Thurik, R. (2001). What's new about the new economy? Sources of growth in the managed and entrepreneurial economies. *Industrial and Corporate Change*, 10(1), 267-315.
- Audretsch, D. B. (2004) "Sustaining innovation and growth: Public policy support for entrepreneurship", *Industry and Innovation*, Vol. 11 (3), pp. 167-191
- Audretsch, D.B., Keilbach, M.C., Lehmann, E.E. (2006). *Entrepreneurship and Economic Growth*, Oxford: Oxford University Press.
- Baumol, W.J., Litan, R.E., Schramm, C.J. (2007). *Good Capitalism, Bad Capitalism and the Economics of Growth and Prosperity*, New Haven: Yale University Press.
- Brander, J., Hendricks, K., Amit, R., Whistler, D. (1998). "The engine of growth hypothesis: On the relationship between firm size and employment growth work," The University of British Columbia working paper.
- Cansız, M. (2013). Türkiye'nin yenilikçi girişimcileri: teknoloji geliştirme bölgeleri örneği. TC Kalkınma Bakanlığı.
- Coşkun, A. (2006). 21. Yüzyılda Türkiye'nin Sanayi Ve Kobi Stratejileri. 849-864.
- Das, S. S., & Das, A. (2014). India shining? A two-wave study of business constraints upon micro and small manufacturing firms in India. *International Small Business Journal*, 32(2), 180-203.
- Dos Santos, L. G. R. C. (2013). *Entrepreneurial Policies: Portugal in the context of the European Union*.
- Dünya Bankası (2011). *New Business Registration Database*. World Bank, Washington, DC.
- European Commission. (2012). *Entrepreneurship 2020 action plan. Reigniting the entrepreneurial spirit in Europe*, Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. COM(2012) 795 final, Brussels.
- Gallup. (2009). *Entrepreneurship in the EU and beyond*. In: Flash Eurobarometer Series. European Commission, Brussels.
- GEDI 2013 Country Excepts Turkey.
http://cepp.gmu.edu/wpcontent/uploads/2012/02/Turkey_2013.pdf, erişim tarihi 05.03.2016.
- Gilbert, B.A., McDougall, P., & Audretsch, D. (2006). New venture growth: A review and extension. *Journal of Management*, 32, 926-950.

- GİSEP, Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı (2015). 16.08.2015.
Erişim tarihi 15.05.2016.
http://www.sp.gov.tr/upload/xSPTemelBelge/files/n4JRw+GISEP_2015-2018_.pdf
- Grilo, I., & Irigoyen, J. M. (2006). Entrepreneurship in the EU: to wish and not to be. *Small business economics*, 26(4), 305-318.
- Grimm, H. M. (2011). The lisbon agenda and entrepreneurship policy: Governance implications from a german perspective. *Public administration*, 89(4), 1526-1545.
- Haltiwanger, J., Jarmin, R., Miranda, J. (2009). "Jobs Created from Business Startups in the United States," Kauffman Foundation
- Hause, J. C. & Du Rietz, G. (1984). "Entry, industry growth, and the microdynamics of industry supply." *Journal of Political Economy*, 92.
- Hisrich, Peters, M. P. (1998), *Entrepreneurship*, Irwin Mc Graw Hill.
- Johnson, S., McMillan, J., Woodruff, C. (2000). "Entrepreneurs and the Ordering of Institutional Reform: Poland, Slovakia, Romania, Russia and Ukraine Compared," *Economics of Transition* 8:1
- Klapper, L., Meunier, F. & Diniz, L. (2014). *Entrepreneurship around the World—Before, During, and After the Crisis*, IFC SmartLesson Publications.
- Klapper, L. & Love, I. (2011). The impact of business environment reforms on new firm registration. Available at SSRN 1786802.
- Klapper, L., & Love, I. (2010). The impact of business environment reforms on new firm registration. World Bank policy research working paper, 5493.
- Lingelbach, D., L., De la Vina, Asel P. (2005). "What's Distinctive about Growth-Oriented Entrepreneurship in Developing Countries?" Center for Global Entrepreneurship Working Paper, UTSA College of Business.
- Lumpkin, G. T., & Dess, G. G. (1996). Clarifying the entrepreneurial orientation construct and linking it to performance. *Academy of management Review*, 21(1), 135-172.
- Lundström, A. and Stevenson, L. A. (2005) "Entrepreneurship Policy: Theory and Practice", New York: Springer
- McCann, P., & Ortega-Argilés, R. (2016). Smart specialisation, entrepreneurship and SMEs: issues and challenges for a results-oriented EU regional policy. *Small Business Economics*, 46(4), 537-552.
- McMillan, J., Woodruff, C. (2002). "The Central Role of Entrepreneurs in Transition Economies." *Journal of Economic Perspectives*, 16 (3).
- Minniti, M. (2008). The role of government policy on entrepreneurial activity: productive, unproductive, or destructive?. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 32(5), 779-790.
- Monitor, Global Entrepreneurship. "GEM. 2014." URL: http://www.gsom.spbu.ru/files/upload/research/gem/gem_full_13.pdf (date accessed: 01.09.2014) (2014).
- Naktiyok, Atılhan; (2004), *İç Girişimcilik*, Beta Yayınları, İstanbul.
- Naude, W. (2008). "Entrepreneurship in Economic Development", UNU World Institute for Development Economics Research, Research Paper No. 2008/20.
- North, D.C. (1990). *Institutions, institutional change and economic performance*. Cambridge: Cambridge University Press.
- OECD. (2006). *Understanding Entrepreneurship: Developing Indicators for International Comparisons and Assessments*. Statistics Directorate Committee on Statistics, May.
- OECD-Eurostat. (2007). *Eurostat-OECD Manual on Business Demography Statistics*. OECD, Paris.

OECD. (2012). Entrepreneurship at a Glance, <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/3012011ec017.pdf?expires=1355598758&id=id&accname=guest&checksum=C9FCC7CB700D19434CB2F79171A09B41>, erişim tarihi, 10.06.2016.

Özdevecioğlu, M., & Cingöz, A. (2009). Sosyal Girişimcilik ve Sosyal Girişimciler: Teorik Çerçeve. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (32), 81-95.

Rarick, C. A., & Han, T. (2014, July). The Role of Culture in Shaping an Entrepreneurial Mindset. In Allied Academies International Conference. Academy of Entrepreneurship. Proceedings (Vol. 20, No. 2, p. 18). Jordan Whitney Enterprises, Inc.

Reynolds, P., Bosma, N., Autio, E., Hunt, S., De Bono, N., Servais, I., ... & Chin, N. (2005). Global entrepreneurship monitor: Data collection design and implementation 1998–2003. *Small business economics*, 24(3), 205-231.

Reynolds, P., Bygrave, W. D., Autio, E., & Hay, M. (2002). Global entrepreneurship monitor: 2002 executive monitor. London Business School, London.

Schramm, C.J. (2004). "Building Entrepreneurial Economies", *Foreign Affairs*, 83

Schumpeter, J.A. (1934). *The theory of economic development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Shane, S., & Venkataraman, S. (2000). The promise of entrepreneurship as a field of research. *Academy of management review*, 25(1), 217-226.

Smallbone, D., Welter, F. & Ateljevic, J. (2013). Entrepreneurship in emerging market economies: Contemporary issues and perspectives. *International Small Business Journal*, 0266242613511479.

Szabo, Z. K., & Herman, E. (2014). Productive entrepreneurship in the EU and its barriers in transition economies: A cluster analysis. *Acta Polytechnica Hungarica*, 11(6), 73-94.

Szerb, L. A., Acs, Z., & Autio, E. (2013). Entrepreneurship and policy: The national system of entrepreneurship in the European Union and in its member countries. *Entrepreneurship research journal*, 3(1), 9-34.

T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2016). 10. Kalkınma Planı, <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalknma%20Planlar/Attachments/12/Onuncu%20Kalkinma%20Planı.pdf>

U.S. Department of State publication, (2008), *Principles of Entrepreneurship*, <http://iipdigital>.

Usembassy.gov/st/english/publication/2008/06/20080603235710eaifas2.015322e02.html#axzz4DPA6XLg